

Class-10 Sub-Sanskrit Grammar Ch-5 Date:13 -8-20
Do exercise in copy.

अभ्यासः

1. मञ्जूषायां प्रदत्तैः अव्ययपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत -
(मञ्जूषा में दिये हुए अव्यय पदों से रिक्त-स्थानों की पूर्ति करके उत्तर-पुस्तिका में लिखिए -

(1) तावत्, यत्र, तत्र, यदा, श्वः ह्यः, पुरा ।

(क) ह्यः सोमवासरः आसीत् बुधवासरः भविष्यति ।

(ख) त्वम् आगमिष्यसि तदा अहम् आगमिष्यामि ।

(ग) यावत् त्वम् अत्र स्थास्यसि अहम् न आगमिष्यामि ।

उत्तराणि— (क) ह्यः सोमवासरः आसीत्, श्वः बुधवासरः भविष्यति ।

(ख) यदा त्वम् आगमिष्यसि तदा अहम् आगमिष्यामि ।

(ग) यावत् त्वम् अत्र स्थास्यसि तावत् अहं न आगमिष्यामि ।

(2) विना, सह, नूनम्, यदा, अधुना, अत्र, तत्र ।

रामः - अहं त्वां (i) न गमिष्यामि ।

मोहनः - किमर्थं मया एव (ii) गमिष्यसि ?

रामः - (iii) रात्रिः अस्ति । अहम् अंधकारात् त्रस्यामि ।

उत्तराणि— रामः - अहं त्वां विना न गमिष्यामि ।

मोहनः - किमर्थं मया एव सह गमिष्यसि ?

रामः - अधुना रात्रिः अस्ति । अहम् अंधकारात् त्रस्यामि ।

(3) किमर्थम्, तत्र, बहिर, अधुना, इतस्ततः, कुतः, यत् ।

नैतिक - गर्वित ! गृहाद् (i) गत्वा उद्यानात् पुष्पाणि आनय ।

गर्वित - भ्रातः ! अहं (ii) एकाकी न गमिष्यामि ।

नैतिक - (iii) एकाकी न गमिष्यसि ।

उत्तराणि— नैतिक-गर्वित ! गृहाद् बहिर गत्वा उद्यानात् पुष्पाणि आनय ।

गर्वित - भ्रातः ! अहं तत्र एकाकी न गमिष्यामि ।

नैतिक - किमर्थम् एकाकी न गमिष्यसि ?

(4) अन्यत्र, अपि, कुत्र, किमर्थम्, तदा, यदा, मा ।

- सीमा - सुरेखे! त्वं प्रभाते (i) गच्छसि ?
 सुरेखा - अहं (ii) भ्रमितुं गच्छामि ।
 सीमा - तिष्ठ, अहम् (iii) त्वया सह चलिष्यामि ।

उत्तराणि— सीमा-सुरेखे! त्वं प्रभाते **कुत्र** गच्छसि ?

- सुरेखा - अहं **अन्यत्र** भ्रमितुं गच्छामि ।
 सीमा - तिष्ठ, अहम् **अपि** त्वया सह चलिष्यामि ।

(5) तत्र, श्वः, ह्यः, कुत्र, यत्र, शनैः, इतस्ततः

- राम - श्याम! सुनीलः (i) गतः ?
 श्याम - (ii) अहं तम् आपणे अपश्यम् ।
 राम - सः (iii) किं करोति स्म ?

उत्तराणि— राम-श्याम! सुनीलः **कुत्र** गतः ?

- श्याम - **ह्यः** अहं तम् आपणे अपश्यम् ।
 राम - सः **तत्र** किं करोति स्म ?

(6) इतस्ततः, मा, तावत्, बहिः, सहसा, यदा, तदा ।

- (i) यावत् अहम् अत्र तिष्ठामि मा गच्छ ।
 (ii) सिंहस्य अभावे वने जीवाः भ्रमन्ति ।
 (iii) कदापि कार्याणि न कुर्यात् ।

उत्तराणि— (i) यावत् अहम् अत्र तिष्ठामि **तावत्** मा गच्छ ।

- (ii) सिंहस्य अभावे वने जीवाः **इतस्ततः** भ्रमन्ति ।
 (iii) **सहसा** कदापि कार्याणि न कुर्यात् ।

(7) एव, अलम्, उच्चैः, अधुना, शनैः, च, अपि ।

- अनिलः - आगतः अस्मि, श्रीमन्तः (i) किं करवाणि ?
 अध्यापकः - (ii) भ्रमणेन । अत्र उपविश ।
 अनिलः - आम्, उपविशामि । यद् भवन्तः कथयिष्यन्ति तद् (iii) करिष्यामि ।

उत्तराणि— अनिलः - आगतः अस्मि, श्रीमन्तः **अधुना** किं करवाणि ?

- अध्यापकः - **अलं** भ्रमणेन । अत्र उपविश ।
 अनिलः - आम्, उपविशामि । यद् भवन्तः कथयिष्यन्ति तद् **एव** करिष्यामि ।

